

Russ

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

Naš Jezik

НОВА СЕРИЈА

Књига XVII, Св. 5

ССТ 6 1971

БЕОГРАД, 1969.

С А Д Р Ж А Ј

	Стр.
1) М. Стевановић, Коректност језика је обавеза свих који пишу	247 – 256.
2) М. Пешикан, Разликовање властитих и апелативних имена у топонимији	257 – 263.
3) Мирослав Б. Николић, О посесивном генитиву личних имена	264 – 283.
4) М. Адамовић, Турске позајмице неосманског порекла	284 – 298.
5) З. Павловић-Стаменковић, Иницијалне консонантске групе у нашем књижевном језику	299 – 306.
6) Др Даринка Гортан-Премк, Приступ обради падежних синтагми у средњој школи (наставак)	307 – 319.
7) Језичке поуке	320 – 325.
8) Регистар	326—341.

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Одговорни уредник МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ
Секретар Уређивачког одбора др Живојин Станојчић

БЕОГРАД

1969.

Штампа: Издавачка установа „Научно дело“ — Београд, Вука Караџића 5.

ПРИСТУП ОБРАДИ ПАДЕЖНИХ СИНТАГМИ
У СРЕДЊОЈ ШКОЛИ
(наставак)¹⁷

III. О зависним падежима и о својствима предлога. О генитиву
(без предлога и са предлозима)

III. О зависним падежима и о својствима предлога

23. Несамоствално употребљени облици самоствалних речи — генитив, датив, акузатив, инструментал и локатив — заједничким именом се зову зависни падежи. Они се увек употребљавају у синтагми, у детерминативној синтагми, и увек, разуме се, као њени зависни чланови. А то значи да препознавање, утврђивање каквог падежног значења представља у ствари идентификовање односа именичке речи у функцији зависног члана синтагме према своме управном члану, односно идентификовање начина на који се зависном речју допуњује или ближе одређује значење појма управне речи; нпр. у синтагми *ићи кући* појмом *кући* открива се циљ кретања управног глагола *ићи*, а у синтагми *зидати кућу* појмом *кућу* открива се објекат глагола *зидати*.

24. Непосредни односи зависних речи у падежним синтагамама према својим управним могу по значењу бити различити: зависном речју може се откривати порекло појма управне речи — *човек из града*, узрок вршења радње управног глагола — *вратио се због сукоба с њим*, намена вршења глаголске радње — *поклонити књигу другу*, зависном речју може се откривати средство којим се врши глаголска радња — *писати пером* или појам с којим се у заједници врши глаголска радња — *радити са другом*, такође се може

¹⁷ Први део в. у Нашем језику, књ. XVII, св. 3, стр. 143—154.

означаваати и место где се одвија глаголски процес — лечити се у болници, шетати по парку или време када се он врши — шетати после вечере, а може се појмом зависне речи одређивати и начин вршења радње управне речи — радити према своме нахођењу итд. итд.

Наш језик, као и већина словенских језика, има облички развијен падежни систем и велики број различитих предлога за ближе одређивање општих зависних односа самосталних речи.

25. О својствима предлога рећи ћемо неколико речи. Предлози су помоћне речи и њихова је основна функција у језицима синтетичког типа, какав је и наш језик, детерминација општих падежних односа који су обележени обликом именице уз коју предлог стоји; у аналитичким језицима, међутим, функција предлога је показивање општих падежних односа и њихова детерминација. Нпр. у синтагми *изишао је из куће предлог* и *из* поред тога што има опште аблативно значење као и облик *куће*, означава још и то да се одвајање, удаљавање врши из унутрашњости појма *куће*, тј. предлогом *из* прецизира се какво је аблативно значење у питању; у француском језику¹⁸, пак, у синтагми *il vient de Paris* предлогом *de* обележава се не само специфично већ и опште аблативно значење, предлог *de* ту је и носилац и формални знак падежног значења, баш као и предлог *from* у синтагми *return from Paris* у енглеском језику¹⁹.

¹⁸ Сматрамо да је веома корисно ученицима указивати на разлике између система нашег језика и других језика, нарочито западноевропских, али увек поређења треба вршити са оним језиком који ученици већ уче у школи односно са језиком који је свим ученицима познат.

¹⁹ О пореклу предлога, о њиховим значењима и различитим службама на овом месту не бисмо више говорили с обзиром на то да су се ученици с предлозима као врстом речи морали према наставном плану и програму упознати још у првом разреду. Но уколико наставник закључи да су ученичка знања недовољна за праћење даље наставе о падежним синтагмама, добро ће учинити ако им укратко изложи ове три ствари.

Прво. Предлози су по своме пореклу прилошке речи, што се нарочито јасно види према неким предлозима новијег порекла, као што су *више*, *ниже*, *близу* и др., који се и данас употребљавају и као прилози (исп. реченице *он станује близу нас* и *он близу станује*, у којима само према томе да ли непроменљива реч *близу* стоји уз именицу или уз глагол односно према томе да ли одређује именицу или глагол можемо закључити да ли је она употребљена као предлог или као прилог). И предлози именичког порекла типа *чело*, *врх*, *дно*

О генитиву без предлога

26. Три су основна значења генитива²⁰ без предлога: посесивно, партигитивно и аблативно. Задржаћемо се на њима.

27. *Посесивно значење*. У синтагмама у реченицама:

Домановићева сатира није књижевни одраз само напора грађанске класе, већ се у њој испољавају тежње најширих народних слојева (Читанка за III разред гимназије Р. Димитријевића и Д. Вученова, изд. Завода за издавање уџбеника СР Србије, стр. 260). — Око Звезде Јанка Веселиновића већином су били окупљени опозиционари (И., 261). — Књижевна делатност Радоја Домановића започиње и траје у том узнемиренем добу (И.) — Домановић је био сликар србијанске паланке (И., 262). — Под владавином Милоша, Михаила и Милана Обреновића сва власт је била у рукама монарха и танког слоја богаташа (И., 264). — Домановић је ... детињство ... провео

и сл. постали су преко прилошких значења тих именица, наиме у синтагмама *чело главе*, *врх куће* именице *чело*, *врх* схваћене су као прилошке одредбе речи *главе*, *куће*, (на чело главе, у врх куће).

Друго. Предлози могу показивати различите односе, па чак се и један исти предлог може јављати у синтагмама различитих значења; нпр. предлог *од* може се употребити у просторном значењу — *од куће до школе има три километра*, у временском — *од јутра ради*, у узрочном — *разболео се од малих богиња*, у компаративном — *бољи је од њега* итд., итд.

Треће. Основна је служба предлога у нашем језику, као што смо већ рекли, да стоје уз падежни облик именице или какве друге речи с деклинацијом и да прилошки одређују њено опште падежно значење. Но, у извесним случајевима и неки српскохрватски предлози могу се јавити у истој функцији као нпр. предлози у француском или енглеском језику (и уопште у језицима аналитичког типа) — исп. реченице *остаће до недељу дана, за сутра ће то урадити, од изнад куће до испод потока све је његово*, у којима су предлози *до*, *за* и *од* употребљени уз прилоге или уз предлошко-падежне синтагме прилошког значења и у којима су они носиоци и општег и специфичног падежног односа појмова уз које стоје према другим речима у реченици или синтагми.

²⁰ Термин *genitiv* постао је од латинског назива за овај падежни облик — *genitivus* (*casus*), који, пак, води порекло од грчког — *genetikè* (*ptôsis*), што у преводу значи „који припада роду, који је од рода” (Исп. R. Simeon, Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva, I, Zgb. 1969, pod *genitiv*).

у селу Јарушицама, где је већ постојала бројна породица Домановића (И., 240). — Територија Србије проширена је са четири округа (И., 265). — Ми те у име свих становника молимо да нам будеш вођ (Вођа, из Читанке, 247). — На превелику срећу и радост свију, вођи се ништа није десило (И., 250). — Мислиш ли на добро и срећу своје деце (И.) — Ми се теби поверисмо ... оставивши куће и пробоје својих предака (И.) — Писац те чудне приче, путних бележака — шта ли му је тај састав строго узев по литерарним облицима, не знам ни сам (Страдија, 253). — Па и живот прилаже на олтар отаџбине (И., 254). — Причаше о великом пожртвовању за спас земље (И.) —

генитиви означавају имена којима на различите начине припадају појмови означени речима на које се они односе, тј. речима у функцији управних чланова ових синтагми. Кажемо „на различите начине“, зато што се веома широко схватају односи припадања који се обележавају овом врстом генитива. Посесивни односи нису само односи власника према ономе што има у власништву (нпр. *кућа мога оца*), већ су то и односи расположења, хтења према ономе ко их има, коме су својствени — као што имамо у синтагмама напор грађанске класе и тежње најширих народних слојева, и односи творца каквог дела према самом делу и вршиоцу какве активности према самој активности, радњи — као што имамо у синтагмама Звезда Јанка Веселиновића и делатност Радоја Домановића, односно делова тела према ономе коме припадају — као што имамо у примеру руке монарха, и уопште сви односи у којима се именички појмови управних речи у целини тичу појмова у генитиву.

28. У вези с посесивним генитивом потребно је рећи још и ово: припадање се у нашем језику обично означава посесивним придевима и посесивним заменицама (*Домановићева делатност, његова рука*), а посесивним генитивом означава се углавном само онда ако име појма коме нешто припада има уза се какву одређеницу (исп. *очева кућа : кућа мога оца*), или ако је име појма коме нешто припада у множини (*радост свију*) или, пак, ако се

означава припадање појмова од чијих имена нису обични присвојни придеви (*спас земље*)²¹.

29. *Партитивно значење* имамо у синтагмама у којима се генитивом без предлога означава појам на који се делимично односи појам управне речи односно појам који се делимично или у неодређеној количини обухвата појмом управне речи. Навешће мо примере:

Не поведе се много разговора, и сви се сагласише да би најбоље било да умоле овога путника кога им је ... сам бог послао (Воћа, 247). — Он толико времена седи сам самцит (И.). — Воћа коракну још неколико корака (И., 249). — Неко је понео сува хлеба и нешто мало смока уз хлеб (И., 250). — Има човек и среће (И.). — Осећаху много умора (И.). — Нека половина нас пропадне за ову ствар (И.). — Сломије по неколико њих ногу (И., 251). — Прође још неколико дана (И.). — Обазреше се око себе ... да виде колико их је остало, али само је још њих тројица (И., 252). — Шта мислите колико штете тиме наноси ... земљи (И., 255). — Остаде десетак друга (И., 252). — И скупштина ... како је она имала јаких и добрих пријатеља, усвоји њену ... молбу (Страдија, 256). — Патња је ... остављала трага на њима (Воћа, 248). — Ту је ... понеко ... кљусе ... на кога су натоварили вазда неких поњава, торби (И.). — Али се господин министар ниједном речју не дотаче питања финансијских (Страдија, 256). — То ће имати необично доба утицаја на народ (И., 257). — Жељан друштва и разговора, почео је излазити пре но што се сасвим опоравио, а наскоро се латио и рада у својој башти (Пример из Граматике српскохрватског језика за гимназије М. Стевано-

²¹ У познатијим граматикама као посебне подврсте посесивног генитива помињу се субјекатски (*чујем шум таласа*) и објекатски генитив (*траже попис робе*). Ми ипак сматрамо да о њима није неопходно посебно говорити ученицима, јер се у њима не ради о неком друкчијем посесивном односу појмова у генитиву према својим управним члановима, већ о синтаксичкој особености целих генитивских синтагми да се оне могу развити у зависне реченице у којима субјекатски генитив постаје субјектом нове зависне реченице (*чујем да таласи шуме*), а објекатски — објектом зависне реченице (*траже да робу попишемо*), док управни чланови (*чујем, траже*) сада постају управне реченице.

вића, Цетиње 1968, 357). — Његов рад је вредан пажње (И.). — Његово залагање је достојно сваког поштовања (И.).

Генитив партитивног значења односно партитивни генитив употребљава се: уз количинске прилоге, основне бројеве од пет надаље, као и уз именице које значе какву меру или количину (много разговора, неколико кюрака); партитивни генитив употребљава се и уз глаголе чије је значење такво да подразумева делимично ангажовање појма у генитиву или ангажовање појма у генитиву у неодређеној количини (понео је сува хлеба, има среће); овај генитив стоји увек и уз придеве *жељан*, *вредан*, *сит* и сл., као и уз све изразе који значе делимично обухватање или обухватање у неодређеној количини (*жељан друштва*, *вредан пажње*).

30. *Аблативно значење* има генитив у коме стоји име појма од кога нешто потиче, од кога се нешто одваја или удаљава²²:

Али, малопомало, ослободих се те страшне заблуде (Воћа, 246). — Ми се теби поверисмо ... не бисмо ли се спасли пропасти у оном неплодном крају (И., 252). — Изјављујем ... да ћу осуђивати прошли злогласни режим, кога се гнушају сви поштени људи у земљи (Страдија, 259).

31. Ово су била основна падежна, допунска значења генитива без предлога, но, као и сваки падежни облик, и генитив се може јавити и у одредбеном значењу односно у придевској или прилошкој функцији.

32. Генитивом без предлога у придевској функцији означава се какве је особине појам уз чије име стоји, и он се назива *квалификативни генитив*:

Слушаоци, бледа, испијена лица, тупа, мутна, готово бесвесна погледа, са рукама под појасом, као да оживеше на овоме мудре речи (Воћа, 246). — Човек

²² С обзиром да су се ученици још у првом разреду упознали са деклинацијом у латинском језику, наставник би могао овом приликом поменути да у латинском језику, за разлику од нашег, *за обележавање* ових односа постоји и посебан падежни облик — *ablativus*,

онај, средњих година, мрка лица, које се готово и не види од дуге косе и браде, седи, ћути као и дотле (И., 247). — Вођа ... оборене главе, коракну неколико пута (И., 249). — Он једнако седи оборене главе (И., 249). — Заврши министар, и раширених руку очекиваше од мене ... одговор (Страдија, 258).

33. Генитивом у прилошкој функцији одређује се време вршења глаголске радње, па се он и зове *темпорални генитив*:

Мало су прешли тога дана (Вођа, 250). — Једног дана се деси нешто важније (И., 251). — Вођа седи онако исто као и онога дана када га изабраше за вођу (И., 252).

Време вршења глаголске радње може се одређивати и темпоралним акузативом, али је темпорални акузатив обичан колико и генитив само у случајевима када се одређивање врши према мањим временским јединицама (*дан, час* и сл.), међутим када су у питању веће временске јединице (*месец, година* и др.), генитив се употребљава далеко чешће од акузатива. Дакле каже се: *тога дана су мало прешли* и *тај дан су мало прешли*, али готово једино — *те године су то урадили* (веома ретко — *ту годину су то урадили*).

34. У вези са генитивом без предлога поменућемо и његову употребу, додуше у савременом језику нешто ређу, уз одричне глаголе у функцији објекта, какву имамо у примерима:

Остави, брате, те ситнице и лудорије да не губимо времена (Вођа, 247). — Продужи старац не дижући главе (И., 248). — Нити главе подиже бар да види ко му говори (И.). — Али на то старац не рече ни речи (И.). — Само ћути, речи још није проговорио (И., 249). — Понеки ни хлеба није имао (И., 250). — Нико не сме ни речи да примети (И., 251). — Процеди вођа не дижући главе (И., 252).

Овај се генитив назива *словенски генитив*, јер је он некада био заједнички свим словенским језицима²³, а сада се у некима

²³ Ако ученици у школи уче руски језик, наставник би могао подсетити да је у руском употреба словенског генитива далеко чешћа него у нашем језику; исп. уобичајен однос — просить книгу: не просить книги, встретить машину: не встретить машины.

више у неким мање почео губити или изгубио. У нашем се језику употреба словенског генитива скоро доследно сачувала углавном само уз глагол *немати*, што се објашњава самим значењем овога глагола, односно увек присутном партиципивношћу (хлеба није имао значи *ни мало, ни трунке хлеба није имао*) и у уобичајеним изразима и фразама, које су се у своме устаљеном облику из старијег језика сачувале и данас (не дићи главе).

35. У свим другим случајевима иза одричних глагола обичнија је употреба акузатива:

Странац за све време тог дирљивог говора не подиже главу (Воћа, 248). — Нико ништа није сејао (Страдија, 253). — Нисам хтео ни стручњаке питати (И.). — Али ме ништа није толико зачудило као то мало племе (И.). — Не доказује он ништа, господине мој (И., 255). — Ја то питање нећу оставити (И.).

36. Треба рећи да је употреба словенског генитива била далеко чешћа него данас не само у старом језику већ и у језику Вука Ст. Караџића, па чак и у језику каснијих писаца, готово све до почетка овога века.

Данас се, пак, словенски генитив нешто боље сачувао једино у Босни и Херцеговини, и, наравно, у језику писаца из тих крајева²⁴.

37. Генитив без предлога употребљава се још и у узвичним реченицама и изразима, у заклетвама и уз показне заменице *ево, ено, ето* и сл.

Чудна ми чуда, једно око (Воћа, 250). — Боже мили, чуда големога (Народна песма). — Гледале га па су говориле: /Добра коња а лоша јунака (И.).— А тако ми моје вере тврде, /И тако ми части и поштења (И.). — Ено врата, ено врата (Воћа, 249). — Ето пута, ето пута (И.).

У свим овим случајевима у генитиву стоји име појма на који се на различите начине скреће пажња, обично у емоционалном изражавању: у узвичним реченицама то је појам који изазива

²⁴ Исп. од истог аутора: Падеж објекта у негативним реченицама у савременом српскохрватском књижевном језику, Наш језик, књ. XII, стр. 130—148.

чуђење, у заклетвама то је појам који се истиче самим тим што се у њега заклиње, а уз показне заменице то је појам на који се указује.

38. *Напомена.* После овога излагања наставник би могао ученицима на часу дати неки краћи текст, најбоље онај који је у Граматици за гимназије за то предвиђен²⁵, да сами, евентуално и уз његову помоћ, одреде различита значења генитива без предлога.

О генитиву с предлозима

39. С генитивом у нашем језику може стајати велики број предлога, али се сви они својим различитим значењима уклапају у општу генитивно-аблативну семантику. Побројаћемо и објаснићемо најчешћа од ових значења.

40. *Месно значење.* Три су основна локална значења генитивских синтагми с предлозима: њима се одређује или место одакле се почиње вршити глаголска радња, или место где се врши глаголска радња, односно где се нешто налази, или пак, место до кога досеже глаголска процес:

Али наиђу бујице па снесу и семе и земљу са врлети (Воћа, 246). — Није се ни макао сместа (И., 248). — Повикаше ... тврдећи како га је сам бог као анђела с неба послао (И.). — Из јаруге избауља онај говорник (Воћа, 252). — Одведен [је] у туђину из своје домовине (Страдија, 254). — Изиђе из његовог кабинета (И., 258).

Седи у хладу крај пута (Воћа, 247). — Воћа ... коракну ... машући достојанствено штапом испред себе (И., 249). — Преко лица стоји му масница од оструге (И., 250). — Једно дете ударила врљика преко ножице (И.). — Ко зна да још ту иза јаруге није каква дивна плодна земља (И., 251). — Обесили руке о мараме што су везане око врата (И., 252). — Више главе копље пободено, /А дно ногу ружа посабена (Народна

²⁵ М. Стевановић, *Грамматика српскохрватског језика за гимназије*, VI изд., Цетиње 1968, стр. 364.

песма). — Остаће код нас неколико дана (Пример из говорног језика).

Још два корака, па је вођа до амбиса (Вођа, 241). — Ја ћу вам причати ... иако унапред знам да ми нико живи неће веровати ... ако коме дође ово до руке те ушчита (Страдија, 253). — Иде код Стеве берберина за клуту (Р. Домановић, из књиге Савремени српскохрватски језик, II Синтакса, М. Стевановић, Бгд. 1969, 293). — Мајка одлази код њих (И. Андрић, И.). — Угледао сам ову пресму штампану кад сам дошао на допуст и свратио код свог побратима (Д. Тадијановић, И.)²⁶.

У наведеним примерима именима у генитиву обележавају се појмови према којима се врши одмеравање простора, а предлозима који стоје уз ове генитиве одређује се, прецизира се место саме радње у односу на ове појмове; нпр.: са врлети приближно значи *са горње стране, са врха врлети* (за разлику од, нпр., од врлети), из јаруге приближно значи *из унутрашњости јаруге, крај пута — близу, поред пута, са једне стране пута и сл., иза јаруге — са задње стране јаруге, до амбиса — близу амбиса, не у сам амбис* итд. итд.

41. *Временско значење.* И временско значење генитивских синтагми с предлозима, исто као и месно значење, може бити тројако: генитивским синтагмама се одређује или време од кога се почиње вршити глаголска радња, или време у току кога се она врши или време до кога траје глаголска процес. И овде су генитивима обележени појмови према којима се врши временско одмеравање, а предлозима се прецизира само време у односу на те појмове (исп., нпр., пре мога министровања и после моје смрти):

Књижевност у Србији, од почетка двадесетих година, па до 1903 није била само одраз тадашњих друшт-

²⁶ Доскора је истицано, па чак и пренаглашавано, да је погрешна употреба предлога *код* уз глаголе кретања за означавање места завршетка кретања, и увек се тражило да се ови генитиви замене дативима (нпр. *идем код Стеве* са *идем Стеви*), међутим распрострањеност генитивских синтагми с предлогом *код* у овом значењу даје нам за право да их сматрамо правилним, нормативним (исп. М. Стевановић, Савремени српскохрватски језик, II Синтакса, стр. 291—293),

вених и политичких судара већ је била и моћно оружје у тим борбама (из Читанке, 260).

Знам да ми нико живи неће веровати, ни сада нити икада после моје смрти (Страдија, 253). — Пре читавог века мој је отац тешко рањен (И., 254). — А остале су буџетске партије биле и пре мога министровања (И., 257).

Она је ... владајућа странка у Србији све до првог светског рата (из Читанке, 265). — Српски књижевни гласник ... до 29. маја 1903. године био је средиште опозиционо расположене интелегенције (И.). — Српски књижевни гласник ... излазио је без прекида све до првог светског рата, а наставио је да излази и између првог и другог светског рата, све до 1. априла 1941. године (И.).

42. *Значење одвајања.* У примерима које ћемо сада навести именима у генитиву означавају се појмови од којих нешто потиче, одваја се или води преко:

Одвајали смо и од уста својих те сејали (Вођа, 246). — Да изаберемо ... чу се са свију страна (И., 247). — Па кога би то између нас и могли изабрати (И.). — Изабраше из своје средине десеторицу (И.). — Очекиваше од мене ... одговор (Страдија, 258). — И честитке исте од истих људи (И., 259).

43. *Значење изузимања.* У синтагмама из примера:

А да смо без њега пошлци, не дао бог, зло и наопако (Вођа, 249). — Нема, брајко, ништа без мукe (И.). — Он устаде без речи (И.). — Нико осим њега не може то урадити (Пример из говорног језика) —

именом у генитиву означава се појам који се искључује, изузима из процеса.

44. *Узрочно значење.* Генитивским синтагмама овога значења обележава се појам који је узрок глаголске радње:

Још мало па ће нам и деца скапавати од глади заједно са нама (Вођа, 246). — Човек ... мрка лица, које се готово и не види од дуге косе и браде (И., 247). —

Али му је баш због таквог држања популарност нарасла (И., 249). — Ваљда ћемо због твога ока и чичине ноге напустити ово племенито предузеће (И., 250). — Сваком се очајање ... огледа на ... изнемоглу лицу од напора и глади (И., 251). — Запрепашћен од чуда (Страдија, 256). — Те невоље нема нигде у свету, али нас је томе невоља научила због рђавих финансијских прилика (И., 257). — Народ овога краја плива у весељу ... због доласка Вашег на управу (И., 257). — Те је због тога отпуштен из државне службе (И., 259). — Књижевност је постајала право политичко разбојиште, а од тога не само да није трпела већ је ... постајала крепкија (из Читанке, 260).

Од свих предлога у нашем језику једино предлог *због* има само узрочно значење, док други предлози односно предлошко-падежне везе само у одређеним семантичким ситуацијама могу добијати узрочна значења. И та значења најчешће добијају деклинациони облици са основном аблативном семантиком, што је и природно и разумљиво, јер се оно од чега глаголска радња потиче лако може схватити и као узрок њеног вршења.

45. *Циљно значење.* Ово значење имају генитивске синтагме с предлогом *ради* (*заради*, *поради*):

Продао је цело имање ... и прешао у град *ради* школовања своје деце (из Граматике М. Стевановића, 376). — Нисам се, вели, одметнуо *ради* плачке, већ због незаслужених увреда које су ми неправедно чинили (И.).

Често се чује и среће употреба генитива с предлогом *ради* и у узрочном значењу, а до тог је дошло зато што се и циљ *ради* чијег се остварења врши радња може схватити и као оно што покреће, проузрокује и само вршење радње. Но ма колико лингвистички била разумљива употреба предлога *ради* у узрочном значењу односно у значењу предлога *због*, ипак је сматрамо огрешењем о правилност у језику.

47. *Компаративно значење.* У синтагмама овога значења именом у генитиву обележава се појам према коме се врши одмеравање, поређење каквог другог појма у реченици;

Чак и они најхрабрији од најхрабријих дошли ... бледи као крпе (Воћа, 251). — Обузе их тута, јача од бола (И., 252).

48. *Квалификативно значење.* И генитиви с предлозима могу се јавити у придевској функцији односно и они могу означавати особине појмова уз које стоје, што је и разумљиво јер се појмови могу одређивати, квалификовати и према ономе од чега воде порекло, потичу или се издвајају, као и према свему ономе што се доводи у везу с њима односно према ономе с чиме су у извесном, обично трајнијем, односу:

Он је путник из далека, чим га нико од нас не зна (Воћа, 247). — Вичу деца, па и многи људи из позадине (И., 249). — Удари о плот од општинске зграде (И.).

50. *Напомена.* И после ове обраде било би добро с ученицима проверити усвојена знања анализом генитивских синтагми у каквом краћем тексту, нпр. у ономе који је у ту сврху дат у Граматици М. Стевановића, на стр. 370.

Др Даринка Гортан-Премк